

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.6.30>

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA NARUSZENIE PRZEPISÓW PRAWA, PRZEPISÓW BUDOWLANYCH, NORM I PRZEPISÓW W BUDOWNICTWIE: DOŚWIADCZENIE ZAGRANICZNE

Olena Marchenko

pierwszy zastępca dyrektora Departamentu Budownictwa i Zabezpieczenia Mieszkaniowego

Kijowskiej Miejskiej Administracji Państwowej (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-4417-9454

e-mail: Olena_Marchenko@ukr.net

Adnotacja. W treści artykułu naukowego zbadano rodzaje odpowiedzialności prawnej za naruszenie przepisów prawa, przepisów budowlanych, norm i przepisów w budownictwie w wybranych krajach Europy, USA i państwach postradzieckich. Rozważono cechy ustawodawstwa obcych krajów, dotyczące odpowiedzialności za naruszenie przepisów w zakresie budownictwa. Stwierdzono, że do Kodeksu Karnego Ukrainy, w naszym przekonaniu, należy dodać zestaw norm, które przewidują odpowiedzialność karną za naruszenie przepisów Kodeksu Budowlanego. Kodeks Budowlany musi być utworzony z trzech rozdziałów. W pierwszym rozdziale należy określić przepisy ogólne, w drugim rozdziale – normy, standardy i przepisy w dziedzinie budownictwa, w trzecim – uprawnienia urzędników do sprawowania kontroli w dziedzinie budownictwa.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność, odpowiedzialność administracyjna, odpowiedzialność karna, naruszenie przepisów budowlanych, naruszenie budowli.

LIABILITY FOR VIOLATION OF LEGISLATION, BUILDING CODES, STANDARDS AND RULES DURING CONSTRUCTION: FOREIGN EXPERIENCE

Olena Marchenko

First Deputy Director of the Construction Department and

Housing of the Kyiv City State of administration (Kiev, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-4417-9454

e-mail: Olena_Marchenko@ukr.net

Abstract. The content of the scientific article examines the types of legal liability for violations of legislation, building codes, standards and rules during construction in some European countries, the United States and post-Soviet countries. The peculiarities of the legislation of foreign countries concerning the responsibility for violation of norms in the field of construction are considered. It is concluded that in our opinion, a set of norms should be added to the Criminal Code of Ukraine to provide for criminal liability for violation of the provisions of the Building Code. The Building Code should be formed of three sections. In the first section to outline the general provisions, in the second section – norms, standards and rules in the field of construction, in the third – the powers of officials to exercise control in the field of construction.

Key words: responsibility, administrative responsibility, criminal responsibility, violation of building norms, violation of building standards, foreign countries.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА, БУДІВЕЛЬНИХ НОРМ, СТАНДАРТІВ І ПРАВИЛ ПІД ЧАС БУДІВНИЦТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Олена Марченко

перший заступник директора Департаменту будівництва та житлового забезпечення

Київської міської державної адміністрації (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-4417-9454

e-mail: Olena_Marchenko@ukr.net

Анотація. У змісті наукової статті досліджено види юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства, будівельних норм, стандартів і правил під час будівництва у окремих країнах Європи, США та державах пострадянського простору. Розглянуто особливості законодавства зарубіжних країн щодо відповідальності за порушення норм у сфері будівництва. Зроблено висновок, що до кримінального Кодексу України, на наше переконання, потрібно додати комплекс норм, якими передбачити кримінальну відповідальність за порушення положень Будівельного Кодексу. Будівельний Кодекс потрібно сформулювати із трьох розділів. У першому розділі окреслити загальні положення, у другому – норми, стандарти і правила у галузі будівництва, у третьому – повноваження посадових осіб щодо здійснення контролю в галузі будівництва.

Ключові слова: відповідальність, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, порушення будівельних норм, порушення будівель

Вступ. Протягом останнього століття будівельна галузь є однією із найважливіших у сфері забезпечення економіки кожної держави світу. Саме тому усі країни разом та кожна окремо створюють правові механізми захисту юридичних та фізичних осіб від порушень у цій сфері. Постійне проведення досліджень та обмін досвідом є необхідними у часи глобалізації світу й удосконалення юридичних механізмів протидії порушенням та юридичної відповідальності у сфері будівництва. О.М. Козин доречно відмічає, що вивчення і застосування досвіду провідних закордонних країн у будівельній галузі має суттєве значення для подальшого розвитку і розбудови усєї вітчизняної будівельної галузі в умовах кризи. Враховуючи наявність позитивного закордонного досвіду, процес оптимізації державного регулювання будівельною галуззю України має стати запорукою подальшого економічного росту, а відповідно, й зниження інфляції, скорочення дефіциту державного бюджету, стабілізації грошового обороту та укріплення національної валюти (Козин, 2012). Важливість вивчення зарубіжного досвіду щодо відповідальності за порушення у будівельній галузі зумовлюється також тим, що у більшості країн світу за досліджувані порушення передбачено кримінальну відповідальність та більш жорсткі покарання, ніж у законодавстві України, а відповідно, і корупційний складник є нижчим.

Загальні питання адміністративного правопорушення та підстав притягнення до адміністративної відповідальності досліджено в працях В.Б. Авер'янова, Д.М. Бахраха, К.С. Бельського, Ю.П. Битяка, С.М. Братуся, Л.К. Воронової, І.А. Галагана, І.П. Голосніченка, В.І. Димченка, Є.В. Додіна, О.Ю. Дрозда, Р.А. Калужного, Л.В. Ковалюка, В.К. Колпакова, С.В. Ківалова, Ю.М. Козлова, А.Т. Комзюка, В.М. Кудрявцева, М.Ф. Кузнєцова, Б.М. Лазарева, Д.М. Лук'яничя, М.С. Малєйна, Л.В. Мілімко, В.І. Новосолова, В.В. Носік, О.В. Овчарової, В.А. Ойгензіхта, В.Ф. Опришка, С.В. Петкова, В.П. Петкова, В.І. Ремньова, І.С. Самошенка, О.В. Стукаленко., В.А. Тархова, Е.М. Трубецького, Ю.С. Шемшученка, С.А. Шепетька, О.М. Якуби та інших. Окремі питання функціонування та вдосконалення адміністративно-правових механізмів регулювання сфери будівництва досліджували іноземні науковці (Ziemele, 2017; Loosemore, 1999; Lewis, 1976; Murray, 2013; Ayari, 2019; Mueller, 1986; Abdul-Malak, & El-Saadi, 2000; Bunni, 2003: 139–180). Однак дослідження законодавства зарубіжних країн щодо особливостей відповідальності за порушення норм, стандартів і правил під час будівництва комплексно не проводилося.

Основна частина. Становлення демократії та розвиток української державності не можливі без закріплення у законодавстві європейських цінностей, які є основою створення нової парадигми містобудівної діяльності, що лягли в основу сучасного комплексного реформування сфери містобудування України, з метою створення надійного адміністративно-правового механізму регулювання та контролю будівельної галузі. Адже містобудівна діяльність – це діяльність, спрямована на задоволення основних, природних прав людини: на житло, на безпечне навколишнє середовище, вресіті-решт, на комфортне щасливе життя. Державою повинні бути забезпечені прозорі та зрозумілі правила її регулювання. Останніми роками правове регулювання містобудівної діяльності стрімко змінюється, і така тенденція буде продовжена в зв'язку із проведенням реформи децентралізації влади та Євроінтеграційних процесів (Правопорушення у сфері містобудівної діяльності в Україні, 2020).

Зазначені вище обставини зумовили необхідність проведення аналізу правового регулювання містобудівної діяльності та особливостей відповідальності за порушення вимог законодавства, будівельних норм, стандартів і правил під час будівництва в окремих зарубіжних країнах, що і є **метою дослідження**.

Основна частина. В умовах інтеграції нашого суспільства до ЄС поступово відмінюються будівельні норми минулої епохи та з'являються в практиці правореалізації європейські, які в багатьох секторах є більш жорсткими, ніж діючі в минулому. Деякі країни у світі мають будівельні кодекси. У США, наприклад, усі великі міста мають свої будівельні норми і правила. Хоча в 2008 р. Нью-Йорк відмовився від свого спеціального будівельного кодексу “New York City Building Codes” на користь спеціальної версії Міжнародного будівельного кодексу (Ching, Winkel, 2015). На думку О. Стукаленко, в США загальна стандартизація у сфері будівництва має на меті забезпечення раціонального використання всіх видів національних ресурсів, усунення технічних бар'єрів та підвищення конкурентоспроможності (Стукаленко, 2016).

Міжнародний будівельний кодекс є нормативно-правовим актом прямої дії у більшості штатів США. Положення Міжнародного будівельного кодексу врегульовують проблеми щодо безпечності об'єктів будівництва, дотримання санітарних норм, розпорядчі й експлуатаційні вимоги до будівель. Положення Кодексу призначені для створення правових вимог для безпечності об'єктів будівництва, ефективності будівництва, використання в ньому безпечних і екологічних матеріалів (Ching, Winkel, 2015). Міжнародний будівельний кодекс є універсальним, він є стандартом ISO, на основі рекомендацій якого безпосередньо здійснюється будівництво (наприклад, у більшості штатів США), або розробляються стандарти будівництва, визначено правові вимоги безпечності об'єктів будівництва, ефективності будівництва, використання в ньому безпечних і екологічних матеріалів, та інші важливі для зручності і безпеки критерії.

У країнах Європейського Союзу галузь будівництва є також структурованою та має кілька рівнів ієрархії. На найвищому рівні знаходиться Регламент ЄС № 305/2011 Європейського Парламенту і Ради. Документами встановлено загальні підходи до технічного регулювання в галузі будівництва на всій території ЄС. Передбачається, що рівень потрібної безпеки будівельних об'єктів на території тієї чи іншої держави є виключною прерогативою цієї держави. Установлено, що вимоги до забудови територій та об'єктів будівництва приймаються на національному рівні. Тлумачні та керівні документи до Директиви уточнюють її положення і підкреслюють її специфічність у порівнянні з іншими директивами. Сьогодні в ЄС налічується

близько 500 стандартів, які забезпечують відповідність вимогам Директиви. Крім того, у галузі будівництва діє біля 2 500 інших стандартів (категорії B та Bh), що так чи інакше пов'язані з виконанням Директиви. Ці складники є невід'ємними частинами технічного регулювання у комплексній сфері будівництва та промисловості будівельних матеріалів (Standards in construction: the Eurocodes. The European Commission, 2015). У країнах – учасниках ЄС у сфері будівництва застосовується так званий «Єврокод», який замінює національні стандарти.

Реформування законодавства у сфері будівництва в Україні спрямоване на запозичення позитивного досвіду зарубіжних країн. Дотримання норм, стандартів і правил у сфері будівництва в Україні на цей час проводиться системно і проявляється у визначених законодавством формах контролю, який здійснюється уповноваженими органами. В національному законодавстві України передбачено адміністративну відповідальність за порушення правил будівництва у статті 96 Кодексу України про адміністративні правопорушення (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). У Кримінальному Кодексі України статтею 275 передбачено відповідальність за порушення під час проєктування чи будівництва правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд особою, яка зобов'язана дотримувати таких правил, якщо це створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого (Кримінальний Кодекс України, 2001). Подібна модель адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення у сфері будівництва спостерігається у багатьох пострадянських країнах.

У країнах Європейського Союзу передбачається лише кримінальна відповідальність за вищезгадані правопорушення та більш суворі покарання, ніж в інших державах. Вважаємо за доцільне розглянути особливості юридичної відповідальності в окремих країнах. На наш погляд, заслуговує уваги досвід таких європейських країн, як Італія, Іспанія, Франція, Німеччина, та країн пострадянського простору: Білорусії, Молдови, Казахстану. Зокрема, в Італії порушення у сфері будівництва охороняються кримінальним законодавством. У Кримінальному кодексі, книзі другій, главі шість серед злочинів проти громадської безпеки прописані у статті 434 «Обвал будівель чи інші шкідливі катастрофи» і передбачають покарання у вигляді позбавлення волі від одного до п'яти років, покарання – позбавлення волі від трьох до дванадцяти років у разі краху чи катастрофи. Також у книзі другій Кодексу серед злочинів проти власності через насильство над речами або людьми у статті 633 «Вторгнення в землю або будівлі» визначено, що кожен, хто самовільно зазіхає на землю або будівлі інших, державні чи приватні, з метою зайняти їх чи іншим чином отримати з них прибутку, карається за скаргою ображеної особи позбавленням волі від одного до трьох років та штрафом від 103 до 1,032 євро. Покарання у вигляді позбавлення волі від двох до чотирьох років штрафу від 206 євро до 2 064 євро застосовується, якщо правопорушення скоїло більше п'яти осіб або якщо злочин скоєно озброєною особою. Якщо правопорушення вчиняють дві або більше осіб, штраф для виконавців та організаторів збільшується. До злочинів у будівельній сфері віднесено і статтю 634 «Насильне порушення права володіння нерухомим майном», статтю 635 «Пошкодження». Нормою передбачено кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі аж до трьох років за пошкодження нерухомого майна (Кримінальний кодекс Італії. 1930).

У законодавстві Іспанії, як і в більшості інших країн Європи, порушення у галузі будівництва вважаються кримінальними проступками і передбачають кримінальну відповідальність. Так, у Заголовку XVI «Злочини, пов'язані із землекористуванням та містобудуванням, захистом історичної спадщини та довкілля», Главі I «Злочини щодо просторового планування та містобудування» містяться статті 319–320, у яких передбачено кримінальну відповідальність за несанкціоновану урбанізацію, будівництво або будівництво на землях, призначених для доріг, зелених зон, або в місцях загальнодоступного користування, які юридично чи адміністративно визнали їх ландшафтну, екологічну, мистецьку, історичну чи культурну цінність або з тих же причин перебувають під особливими захистом держави. Організаторам, будівельникам або технічним керівникам, які здійснюють таку незаконну діяльність, передбачено покарання у вигляді позбавлення волі від одного до чотирьох років, а в окремих випадках штраф. У статті 320 КК Іспанії посадові особи, які погодили неправомірні проєкти на будівництво, видали ліцензію на будівництво, яке порушує норми і стандарти містобудування, або замовчали про результати перевірки об'єктів, які побудовані із порушенням норм, підлягають кримінальній відповідальності та покаранню у вигляді позбавлення волі від одного року шести місяців до чотирьох років та штраф.

Також у статтях 321–322 КК Іспанії передбачено відповідальність у вигляді позбавлення волі від шести місяців до трьох років для осіб, які руйнують історичні будівлі, що представляють культурну, мистецьку чи іншу цінність для суспільства (Ley Orgánica, 1995).

У Франції прийнято Кодекс будівництва та житлового господарства, який визначає норми, стандарти і правила здійснення будівництва та регулює правовідносини у галузі містобудування країни. За порушення визначених законодавством норм передбачено покарання у Кримінальному кодексі Республіки Франція (Кримінальний Кодекс Республіки Франція, 1992). Ідея прийняття подібного Кодексу, вважаємо, є актуальною і для нашої країни.

Німеччина – це також одна із європейських країн, де за порушення у сфері будівництва передбачено кримінальну відповідальність. Зазначені порушення у Кримінальному кодексі Федеративної Республіки Німеччина містяться у двох розділах 27 «Пошкодження майна» (підрозділи 304, 305, 305 a) та 29 «Злочини проти довкілля» (підрозділи 324, 329, 330). Покарання визначені у вигляді позбавлення волі, за окремі порушення – аж до п'яти років, а також передбачають кримінальні покарання у вигляді штрафів (Trafgesetzbuch für das Deutsche Reich, 1871).

Вектор становлення країн пострадянського простору у більшості спрямований на європейські стандарти. Саме це і стало основою формування механізму правового захисту у галузі будівництва. Вважаємо, що для повного аналізу юридичної відповідальності за порушення норм містобудування буде доречним дослідити досвід Молдови, адже в законодавстві цієї країни є кримінальні правопорушення і адміністративні правопорушення, за які передбачено відповідальність. Так, у Кримінальному кодексі Республіки Молдова у главі VI «Злочини проти власності» є стаття 199-2 «Виконання недозволених робіт в місцях розташування археологічних пам'яток або в зонах з археологічним потенціалом». Норма містить дві частини і передбачає виконання недозволених розкопок або пошук скарбів в місцях розташування археологічних пам'яток або в зонах з археологічним потенціалом та виконання інших земляних робіт в місцях розташування археологічних пам'яток або в зонах з археологічним потенціалом без сертифіката про звільнення від археологічного потенціалу. Санкція статті передбачає штраф у розмірі від 850 до 10 350 умовних одиниць або позбавлення волі на строк до 1 року до 2 років, а для юридичної особи – штраф у розмірі від 7 350 умовних одиниць з ліквідацією або без ліквідації юридичної особи. Окрім того, у главі IX «Екологічні злочини» у статті 223 зазначено: «За порушення вимог екологічної безпеки при проектуванні, розміщенні, будівництві, введенні в експлуатацію, а також експлуатації промислових, сільськогосподарських, наукових чи інших об'єктів особами, відповідальними за їх дотримання, якщо ці дії спричинили: а) істотне збільшення рівня радіації; б) заподіяння шкоди здоров'ю населення; с) масову загибель тварин; д) інші тяжкі наслідки, передбачено кримінальну відповідальність у вигляді штрафу в розмірі від 650 до 950 умовних одиниць або позбавлення волі на строк від 2 до 5 років з позбавленням або без позбавлення в обох випадках права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 5 років, а в разі юридичної особи – штрафом в розмірі від 2 000 до 4 000 умовних одиниць з позбавленням права займатися певною діяльністю або з ліквідацією юридичної особи». Також статтею 228 – порушення вимог охорони надр, що передбачає: порушення вимог охорони корисних копалин або інших ресурсів надр, самовільну забудову площ залягання корисних копалин або розміщення на них токсичних відходів, а так само несанкціоноване скидання шкідливих речовин в ґрунт, якщо ці дії спричинили: а) значні обвали або зсуви; б) забруднення підземних вод, що представляє реальну небезпеку для здоров'я населення; з) з необережності смерть людини; д) інші тяжкі наслідки, покарання у вигляді штрафу у розмірі від 650 до 1 150 умовних одиниць або позбавлення волі на строк до 5 років, а в разі юридичної особи – штраф у розмірі від 2 000 до 4 000 умовних одиниць з позбавленням права займатися певною діяльністю.

У главі X Економічні злочини статтею 257 передбачено недоброякісне будівництво. Відповідно до змісту статті за ч. 4 передбачено покарання аж до позбавлення волі до 10 років (Уголовный Кодекс Республіки Молдова. 2002).

За менш значні правопорушення у сфері будівництва визначено відповідальність згідно з Кодексом «Про правопорушення» Республіки Молдова. У Главі X Кодексу визначені правопорушення у сфері промисловості, будівництва, енергетики, житлово-комунального господарства та благоустрою території, де у статті 159 «Порушення положень нормативних актів, нормативно-технічних документів з безпечного ведення робіт, які можуть привести до аварій і інцидентів», яка складається із п'яти частин, передбачено відповідальність у вигляді штрафів, які залежать від шкоди, заподіяної правопорушенням.

У змісті статті 177 визначено порушення законодавства і нормативних документів по будівництву у трьох частинах та 32 пунктах, які містять організаційні складники неправильного оформлення документів, їх фальсифікацію, ігнорування та порушення діяльності, визначеної законодавством, та передбачають покарання у вигляді штрафів.

Статтями 178 та 179 Кодексу визначено порушення правил будівництва однорівневих будинків у сільських населених пунктах і садових будиночків в садівничих товариствах та несанкціоноване будівництво і втручання в існуючі споруди (Кодекс Республіки Молдавія «О правонарушениях», 2008).

Законодавством Республіки Білорусь передбачено також адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення норм будівництва. Кримінальною є відповідальність за порушення правил безпеки гірничих або будівельних робіт (стаття 303 КК Республіки Білорусь), а також за порушення проектів, обов'язкових для дотримання вимог технічних нормативних правових актів під час виконання будівельно-монтажних робіт (стаття 305 КК Республіки Білорусь). Тобто порушення проектів, обов'язкових для дотримання вимог технічних нормативних правових актів під час виконання будівельно-монтажних робіт особою, відповідальною за їх дотримання, що призвело з необережності до заподіяння тяжкого або менш тяжкого тілесного ушкодження або шкоди у великому розмірі, і передбачає покарання у вигляді штрафу або виправних робіт на строк до двох років, або позбавлення волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, або без позбавлення. Якщо те саме діяння спричинило смерть людини або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження двом або більше особам, то покарання більш жорстке – обмеження волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, або без позбавлення. Виокремлені злочини знаходяться у главі 27, що передбачає злочини проти громадської безпеки (Уголовный Кодекс Республіки Білорусь, 1999).

Кодексом Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення у главі XXI «Адміністративні правопорушення в галузі архітектурної, містобудівної і будівельної діяльності, благоустрою і користування житловими приміщеннями», а саме у статтях 21.1–21.24 визначено: відступ від затвердженого архітектурного проєкту, самовільне внесення змін до затвердженого будівельного проєкту, порушення технічних норм,

порушення порядку прийняття в експлуатацію робіт, фальсифікації та інші проступки, які не завдали суттєвої шкоди державним і приватним інтересам – санкція норми визначає штраф (Кодекс Республіки Білорусь об адміністративних правопорушеннях, 2020).

Важливим під час аналізу досвіду зарубіжних країн є законодавство Республіки Казахстан, де, як і у інших пострадянських країнах, передбачено адміністративну і кримінальну відповідальність. У Кримінальному Кодексі Республіки в главі XX «Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки та громадського порядку» визначено порушення правил безпеки при веденні гірських або будівельних робіт – стаття 277; не доброякісне будівництво – стаття 278; порушення правил або вимог нормативів у сфері архітектурної, містобудівної та будівельної діяльності – стаття 279; неналежне виконання експертних робіт або інжинірингових послуг – стаття 280. За скоєні кримінальні правопорушення передбачено основне покарання у вигляді позбавлення волі та додаткове – позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на певний строк, залежно від наслідків кримінального правопорушення.

Окрім того, у главі XIII КК Республіки Казахстан визначено екологічні кримінальні правопорушення, серед яких стаття 324 та 331 (Уголовный Кодекс Республіки Казахстан, 2014).

За діяння, які не викликали тяжких наслідків, передбачено також адміністративну відповідальність, зокрема, у Кодексі Республіки Казахстан про адміністративні правопорушення у главі XX виокремлено п'ятнадцять норм, які визначають адміністративні правопорушення та відповідальність, за вчинення таких протиправних діянь статті 312–323-1 (Кодекс Республіки Казахстан об адміністративних правопорушеннях, 2014).

Дослідивши законодавство зарубіжних країн, резюмуємо, що у жодній із країн Західної Європи немає аналогічної норми про адміністративну відповідальність, адміністративні правопорушення або адміністративні покарання, ідентичних до Кодексу України про адміністративні правопорушення ст. 96. Цінності у сфері будівництва всіх країн світу є спільними і уніфікація норм має місце.

Адміністративна відповідальність за порушення норм і стандартів у сфері містобудування спостерігається лише у постсоціалістичних державах. Окремі положення знаходять своє відображення у законодавстві Естонії про адміністративні делікти, що діє за прикладом ФРН, воно являється частиною Кримінального Кодексу Республіки.

У Латвії та Польщі законодавство про адміністративні проступки майже повністю відокремлене від кримінального права. Такий стан зумовлюється існуванням старих кодексів про адміністративні делікти, які регулюють відмінні від кримінального права діяння. У кримінальному законодавстві усіх вищезазначених країн існує поділ кримінальних правопорушень на злочини та проступки.

Опрацювавши кримінальне законодавство вищезгаданих Європейських країн, можна зазначити, що кожна держава має свої безпосередні норми, які відображають притаманні їм санкції. В окремих Європейських країнах злочини у сфері містобудування віднесено до злочинів проти власності (Румунія), економічних (Болгарія), майнових (Німеччина) злочинів із відповідним родовим об'єктом. Велика кількість країн Європи відносить кримінальні правопорушення у сфері містобудівної діяльності до порушень проти громадської безпеки та громадського порядку (Росія, Казахстан, Білорусь, Португалія, Туркменістан). Значна частина країн Європи розглядає кримінальні правопорушення як злочини, небезпечні для навколишнього середовища, у сфері екології (Словакія, Чорногорія, Узбекистан).

Висновки. На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що у світі існує модель кримінальної відповідальності за порушення у сфері будівництва та модель кримінальної і адміністративної відповідальності – залежно від завданої шкоди. Вважаємо, що доречним є ратифікація норм Міжнародного Будівельного Кодексу або систематизація норм, стандартів і правил у сфері будівництва та містобудування, як в Україні, так і у світі, в окремому нормативному акті – Будівельному Кодексі. Це дозволить уникнути розбіжностей та колізій, які часто виникають у досліджуваній сфері. Окрім того, вважаємо за необхідне усі порушення у сфері будівництва і містобудування вважати кримінальними або дисциплінарними.

Формування державної політики у сфері містобудування потребує чіткого законодавчого врегулювання діяльності усіх учасників, визначення їх адміністративно-правового статусу, а також прозорості та лібералізації їх функціонування і притягнення до відповідальності. Невипадково В.В. Стукаленко наголошує на необхідності гармонізації механізму притягнення до адміністративної відповідальності у сфері містобудування з актуальними міжнародними стандартами (Стукаленко, 2020).

До кримінального Кодексу України, на наше переконання, потрібно додати комплекс норм, якими передбачити кримінальну відповідальність за порушення положень Будівельного Кодексу.

Будівельний Кодекс потрібно сформувати із трьох розділів. У першому розділі окреслити загальні положення, у другому – норми, стандарти і правила у галузі будівництва, у третьому – повноваження посадових осіб щодо здійснення контролю в галузі будівництва.

Посилення відповідальності за порушення у сфері містобудівної діяльності є запорукою подолання негативних явищ у галузі будівництва та успішного розвитку економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Кодекс Республіки Білорусь об адміністративних правопорушеннях. 2020. URL: https://www.legislationline.org/download/id/5357/file/Belarus-code_administrative_offences_as_of_2014_ru.pdf.
2. Кодекс Республіки Казахстан об адміністративних правопорушеннях. 2014. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31577399.

3. Кодекс Республики Молдавия «О правонарушениях». 2008. URL: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/md/md098ru.html>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. 1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
5. Козин О.М. 2012. Досвід провідних країн світу в управлінні будівельною галуззю. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/5/02.pdf>.
6. Кримінальний кодекс Італії. 1930. URL: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/codice-penale>.
7. Кримінальний Кодекс Республіки Франція. 1992. URL: legifrance.gouv.fr/affichCode.do?dateTexte=20110307&cidTexte=LEGITEXT000006070719&fastReqId=930254301&fastPos=1&oldAction=rechCodeArticle.
8. Кримінальний Кодекс України. 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
9. Правопорушення у сфері містобудівної діяльності в Україні. Аналіз судової практики. 2020. URL: https://protocol.ua/ua/pravoporushennya_u_sferi_mistobudivnoi_diyalnosti_v_ukraini_analiz_sudovoi_praktiki/.
10. Стукаленко В.В. Окремі питання механізму провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері містобудівної діяльності. *Юридичний електронний науковий журнал* № 2/20. С. 277–279. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/72>.
11. Стукаленко О.В. Світовий досвід регулювання будівельної діяльності на прикладі США. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 2. Т. 2. С. 112–115.
12. Уголовный Кодекс Республики Беларусь. 1999. URL: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=Hk9900275>.
13. Уголовный Кодекс Республики Казахстан. 2014. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252&pos=4;-96#pos=4;-96.
14. Уголовный Кодекс Республики Молдова. 2002. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30394923.
15. Ching, Francis D.K.; Winkel, Steven R. (2016-03-22). *Building Codes Illustrated: A Guide to Understanding the 2015 International Building Code*. URL: https://books.google.com.ua/books?id=danQCwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=building+code&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=building%20code&f=false.
16. International Building Code. ISO. 2015. URL: <http://codes.iccsafe.org/app/book/content/2015%20San%20Antonio/2015%20IBC%20HTML/Preface.html>.
17. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal; LO 10/1995, de 23-11. URL: <https://www.conceptosjuridicos.com/codigo-penal/>.
18. Standards in construction: the Eurocodes. The European Commission. 2015. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/research-topic/standards-construction-eurocodes>.
19. Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871. URL: <https://dejure.org/gesetze/StGB>.

References:

1. Kodeks Respubliki Belarus ob administrativnykh pravonarusheniakh [Code of the Republic of Belarus on Administrative Offenses]. 2020. URL: https://www.legislationline.org/download/id/5357/file/Belarus-code_administrative_offences_as_of_2014_ru.pdf [in Russian].
2. Kodeks Respubliki Kazakhstan ob administrativnykh pravonarusheniakh [The Code of the Republic of Kazakhstan on Administrative Offenses]. 2014. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31577399 [in Russian].
3. Kodeks Respubliki Moldaviia “O pravonarusheniakh” [Code of the Republic of Moldova “On Offenses”]. 2008. URL: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/md/md098ru.html> [in Russian].
4. Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. 1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
5. Kozyn O.M. 2012. Dosvid providnykh krain svitu v upravlinni budivelnoiu haluzziu [Experience of the world's leading countries in the management of the construction industry]. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/5/02.pdf>. [in Ukrainian].
6. Kryminalnyi kodeks Italii [Criminal Code of Italy]. 1930. URL: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/codice-penale> [in Ukrainian].
7. Kryminalnyi Kodeks Respubliki Frantsii [Criminal Code of the French Republic]. 1992. URL: legifrance.gouv.fr/affichCode.do?dateTexte=20110307&cidTexte=LEGITEXT000006070719&fastReqId=930254301&fastPos=1&oldAction=rechCodeArticle. [in Ukrainian].
8. Kryminalnyi Kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
9. Pravoporushennia u sferi mistobudivnoi diialnosti v Ukraini. Analiz sudovoi praktyky. [Offenses in the field of urban planning in Ukraine. Analysis of judicial practice] 2020. URL: https://protocol.ua/ua/pravoporushennya_u_sferi_mistobudivnoi_diyalnosti_v_ukraini_analiz_sudovoi_praktiki/ [in Ukrainian].
10. Stukalenko, V.V. (2020). Okremi pytannia mekhanizmu provadzhenia u spravakh pro administrativni pravoporushennia u sferi mistobudivnoi diialnosti [Some issues of the mechanism of proceedings in cases of administrative offenses in the field of urban planning]. *Yurydychnyi elektronnyi naukovyi zhurnal* № 2. pp. 277-279. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/72>. [in Ukrainian].
11. Stukalenko O.V. Svitovyi dosvid rehuliuвання budivelnoi diialnosti na prykladi SSHA. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2016. Vypusk 2. T. 2. S. 112-115. [in Ukrainian].
12. Ugolovnyi Kodeks Respubliki Belarus [Criminal Code of the Republic of Belarus]. 1999. URL: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=Hk9900275> [in Russian].
13. Ugolovnyi Kodeks Respubliki Kazakhstan [Criminal Code of the Republic of Kazakhstan]. 2014. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252&pos=4;-96#pos=4;-96 [in Russian].

14. Ugolovnyi Kodeks Respubliki Moldova [Criminal Code of the Republic of Moldova]. 2002. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30394923 [in Russian].
15. Ching, Francis D.K.; Winkel, Steven R. (2016-03-22). Building Codes Illustrated: A Guide to Understanding the 2015 International Building Code. URL: https://books.google.com.ua/books?id=danQCwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=building+code&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=building%20code&f=false. [in English].
16. International Building Code. ISO. 2015. URL: <http://codes.iccsafe.org/app/book/content/2015%20San%20Antonio/2015%20IBC%20HTML/Preface.html> [in English].
17. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal; LO 10/1995, de 23-11. URL: <https://www.conceptosjuridicos.com/codigo-penal/>. [in Spanish].
18. Standards in construction: the Eurocodes. The European Commission. 2015. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/research-topic/standards-construction-eurocodes> [in English].
19. Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871. URL: <https://dejure.org/gesetze/StGB> [in German].